

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej mgr Elżbiety Noworol -Luft pt. „ Wpływ funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw w subregionie radomskim”

Promotor: prof. dr hab. Sławomir Bukowski

1. Podstawa opracowania recenzji stanowi uchwała Nr 107/2018 Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych i Prawnych Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im Kazimierza Pułaskiego w Radomiu z 27 września 2018 r.

2. Kryteria oceny dysertacji

Mając na uwadze wymagania Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (z późniejszymi zm.) , przy ocenie rozprawy doktorskiej przyjęto następujące kryteria: ocena zasadności podjętej problematyki badawczej, układ i konstrukcja pracy, cel, teza i hipotezy, ocena zawartości merytorycznej i formalnej rozprawy oraz spójność struktury pracy i strona warsztatowa.

3. Ocena zasadności podjętej problematyki badawczej

Problem badawczy podjęty przez mgr Elżbietę Noworol -Luft jest interesujący i ważny zarówno z naukowego jak i praktycznego punktu widzenia. Należy zaznaczyć, że pomimo licznych już badań naukowych nad wpływem funduszy strukturalnych i programów operacyjnych na rozwój różnych obszarów działalności oraz wielu publikacji poświęconych tej tematyce odczuwalny jest niedostatek opracowań dotyczących jej oddziaływania na rozwój subregionów. Biorąc powyższe pod uwagę stwierdzam, że dobór tematu pracy dotyczący wpływu funduszy strukturalnych na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw subregionu radomskiego jest trafny. Autorka właściwie uzasadniła podjęcie tego typu badań. Poddana recenzji rozprawa posiada charakter monografii wnikliwie i dogłębnie opracowanej

– w oparciu o rzetelnie przeprowadzony proces badawczy, a użytkowe i metodologiczne aspekty prowadzą do wartościowych zaleceń dla subregionu.

W przedstawionej rozprawie doktorskiej Autorka połączyła tematykę funduszy strukturalnych i ich wpływ na rozwój sektora MŚP. Zgłębienie tych zjawisk jest obecnie, w warunkach skomplikowanego otoczenia i dynamicznych zmian, bardzo istotne. Nauki ekonomiczne wychodzą naprzeciw postulatowi, efektywności i sprawności zarządzania podmiotami prywatnymi oraz poświęcają im coraz więcej uwagi.

Jakość prowadzonych badań i formułowanych na ich podstawie wniosków uwarunkowana jest zastosowaną metodyką. Proces badawczy realizowany w ramach ocenianej dysertacji podzielony został na dwa etapy o zróżnicowanym charakterze, tj. teoretycznym i empirycznym. W części teoretycznej Autorka prowadziła szerokie studia literaturowe, natomiast w części praktycznej analizę źródeł wtórnych, gdzie posłużono się danymi pozyskanymi z raportów wyspecjalizowanych instytucji m.in. takich jak GUS, Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, Strategii Rozwoju Powiatów subregionu radomskiego itp.

Badania poświęcone funduszom strukturalnym i ich wpływowi na rozwój MŚP stanowi bardzo ważny i ciągle aktualny przedmiot eksploracji. W tym kontekście podjęta problematyka badawcza opiniowanej pracy z pewnością reprezentuje obszar dziedziny nauk społecznych w dyscyplinie ekonomii. Na tej podstawie mogę stwierdzić, że tytuł rozprawy, podjęta tematyka badawcza jest aktualna i naukowo interesująca a jej wybór i przedstawienie w rozprawie doktorskiej uznaję za merytorycznie uzasadnione.

4. Układ i konstrukcja pracy

Koncepcja pracy jest przejrzysta, merytorycznie poprawna i ciekawie skomponowana. Problem badawczy sformułowany w formie tezy: „ Wykorzystanie funduszy strukturalnych wpłynęło w sposób istotny na rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw subregionu radomskiego”.

Przedstawiona do recenzji praca liczy 292 strony (z czego 261 stron stanowią rozważania). Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów, wstępu i zakończenia, bibliografii, spisu tabel, spisu rysunków, aneksu który przedstawia kwestionariusz ankiety i jest podporządkowana przyjętej koncepcji badań oraz weryfikacji hipotez, co sprawia, że nie budzi zasadniczo większych zastrzeżeń. Jednakże Autorka w ankiecie ujęła tylko liczbę osób zatrudnionych charakteryzujących wielkość przedsiębiorstwa. Taki pogląd wydaje się słuszny, gdyż MŚP są bardziej pracochłonne niż kapitałowe. Natomiast rozdział II klasyfikuje

je od strony rocznego obrotu netto ze sprzedaży oraz sumy aktywów bilansu a te zmienne nie występują w aneksie.

W opiniowanej rozprawie zachowano właściwe proporcje treści pomiędzy jej częściami (tj. teoretyczną i badawczą). Gorzej to wygląda porównując rozdziały n. p. rozdział III 20 s. , rozdział IV 16 s. i rozdział V aż 122 s. Użyte terminy, pojęcia, definiowane są poprawnie. Jednakże zwrot „pole działalności” jest potoczny, właściwiej używać sformułowania „branża” lub „obszar działalności”. Zamiast „podmiot gospodarczy” używać pojęcie „przedsiębiorcy” które wprowadziła ustawa z 19.11.1999 r. Prawo działalności gospodarczej Dz. U. Nr 101, poz. 1178. Zamieszczone tabele i rysunki zwiększają pogłębienie przedstawionych wywodów, a opisy są zwięzłe. Stwierdzam, że sposób przedstawienia materiału naukowego w recenzowanej dysertacji jest metodycznie właściwy i poprawny.

Należy wskazać, że koncepcja metodyczna rozwiązania postawionego problemu naukowego wspierają poważne studia literaturowe oparte na 136 pozycjach, gdzie około 15% wykorzystanej literatury stanowią pozycje obcojęzyczne. Chcę zaznaczyć, że wykorzystana w rozprawie literatura jest na ogół właściwie interpretowana w tekście oraz licznych przypisach, ale dostrzeżono również braki o których w dalszej części recenzji. Rozdział czwarty przedstawia metodykę badania empirycznego, natomiast rozdziały trzeci i piąty mają charakter empiryczny. Skoro tak, to może należało rozważyć zmianę kolejności prezentowanych rozdziałów a mianowicie w miejsce rozdziału trzeciego wprowadzić rozdział czwarty.

5. Cel, teza i hipotezy pracy doktorskiej

Dokonując oceny poprawności sformułowanego celu i hipotez stwierdzić należy, że cel pracy jest w logiczny sposób powiązany z tematem pracy, gdzie tytuł rozprawy zawiera już konkretną ideę i cel badawczy i zasadniczo został sformułowany poprawnie. Cel pracy został zrealizowany, a hipotezy badawcze zostały zweryfikowane na podstawie studiów literaturowych i badań empirycznych. W tym zakresie zastosowano metody opisu i analizy materiału pozyskanego w trakcie studiów literatury przedmiotu, analizy dokumentów źródłowych, tabelarycznej i graficznej prezentacji wyników.

Zakres przedmiotowy pracy, założone i zrealizowane badania empiryczne zostały prawidłowo określone, co wiąże się z umiejętnością doboru metodyki badawczej i jej praktycznym wykorzystaniem, opartym na zastosowaniu modelu ekonometrycznego było

opracowanie danych statystycznych z wykorzystaniem rysunków, tabel, histogramów, miar statystyki opisowej i testów zróżnicowania (Kruskala Wallisa i U Manna Whitneyá) oraz analizy czynnikowej. Co pozwoliło na weryfikację empiryczną sformułowanych we wstępie hipotez badawczych.

6. Ocena zawartości merytorycznej rozprawy

Oceniana rozprawa doktorska dotyczy problematyki rozwoju MŚP w subregionie, przy czym w pracy - z uwagi na wieloaspektowość i złożoność tematu – wprowadzono pewne ograniczenia m. in. o charakterze:

- przedmiotowym – szczegółowe analizy w głównym nurcie dotyczyły zagadnień o charakterze subregionalnym i ekonomicznym,
- podmiotowym – badaniem empirycznym objęto subregion radomski,
- czasowym – horyzont czasowy prowadzonych analiz objął lata 2004 – 2016,

W rozdziale pierwszym składającym się z czterech podrozdziałów, jak pisze Autorka, dokonała głębokiej analizy porównawczej definicji MŚP i ich klasyfikacji, a także wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania ich rozwoju. Rozdział kończy się analizą barier stojących przed rozwojem a także czynników sprzyjających jego wzrostowi.

W rozdziale drugim zaprezentowano charakterystykę polityki UE na rzecz wsparcia rozwoju sektora MŚP a wśród nich Europejską Kartę Małych Przedsiębiorstw oraz programy i fundusze strukturalne. Rozdział ten ma charakter informacji encyklopedycznych o funduszach. Wskazana byłaby pogłębiona dyskusja Doktorantki w zakresie analityki i oceny funkcjonowania opisanych funduszy strukturalnych i programów operacyjnych na rzecz rozwoju sektora MŚP.

Z kolei rozdział trzeci zawiera charakterystykę subregionu radomskiego w podziale na jednostki terytorialno-administracyjne oraz jego analizę uwarunkowań demograficznych i społecznych a także zbadanie sytuacji ekonomicznej w aspekcie wykorzystania funduszy strukturalnych. Charakterystyka subregionu radomskiego przedstawiona w tym rozdziale obejmuje lata 2012 – 2016. Natomiast analiza wykorzystanych funduszy obejmuje okres 2004 – 2016 czyli okresy analizy subregionu nie pokrywają się ze sobą.

W rozdziale czwartym zawarto metodykę badań i strukturę próby badawczej. Na szczególną uwagę w nim zasługuje przedstawienie procedury badawczej, która krok po kroku dochodzi do wyciągnięcia wniosków/konkluzji z przeprowadzonych badań.

Pracę zamyka rozdział piąty, który przedstawia analizę uzyskanych wyników badania empirycznego. Zawiera on statystykę opisową rozkładów zmiennych obserwowalnych a także analizę zróżnicowania wpływu i wykorzystania funduszy strukturalnych w badanych przedsiębiorstwach, ze względu na strukturę próby badawczej. Ponadto Autorka na podstawie dokonanych pomiarów sformułowała czynnikowy model wpływu i wykorzystania funduszy strukturalnych w sektorze MŚP. Statystycznie istotne zróżnicowania modelu wpływu i wykorzystania środków unijnych ze względu na strukturę próby ujęte zostało w odpowiedniej tabeli, która w sposób czytelny przedstawia wyniki przeprowadzonych badań.

Rozprawa doktorska jest dowodem dobrej znajomości podjętej problematyki badawczej i stanowi samodzielne i oryginalne rozwiązanie przez Doktorantkę aktualnego i ważnego problemu naukowego mieszczącego się w dyscyplinie nauk ekonomicznych. Przedstawiona w pracy tematyka badawcza jest interesująca i aktualna, a zastosowane metody badawcze w sposób właściwy umożliwiły weryfikację hipotez badawczych oraz realizację sformułowanego celu pracy. Tytuł rozprawy odpowiada w pełni jej treści. Układ dysertacji jej treść i kompozycja koresponduje z przeprowadzonymi badaniami literaturowymi i empirycznymi co świadczy o dobrej wiedzy i umiejętnościach badawczych Autorki.

Uważam, że przeprowadzone studia teoretyczne łącznie z osiągniętymi wynikami badań empirycznych nad wpływem funduszy strukturalnych na rozwój sektora MŚP stanowią podstawę do uznania, że przyjęte hipotezy badawcze zostały zweryfikowane, co pozwoliło na osiągnięcie podstawowego celu rozprawy. Oceniając pozytywnie recenzowaną dysertację pragnę podkreślić, że:

- stanowi ona jednolite metodologiczne studium teoretyczno-empiryczne poświęcone ekonomicznym aspektom rozwoju MŚP w subregionie radomskim,
- zastosowanie metod statystycznych daje możliwość oceny wykorzystania funduszy strukturalnych dla wszystkich trzech okresów programowania i ich bezpośredniego wpływu ze względu na: inwestycje, innowacyjność, zatrudnienie oraz sprzedaż w sektorze MŚP subregionu radomskiego,

- wnosi wkład do teorii poznania zależności pomiędzy wpływem funduszy strukturalnych na rozwój MŚP w subregionie radomskim.

7. Ocena formalnej strony pracy

Odnosząc się do oceny formalnej strony należy podkreślić, że dysertacja została napisana poprawnym językiem, a Autorka przestrzega formalnych reguł pisania prac naukowych. Zaproponowana przez Doktorantkę numeracja tabel i rysunków jest typowa dla prac dydaktycznych a nie naukowych. Zarówno warstwa językowa jak strona techniczna nie budzą większych zastrzeżeń. Zauważone błędy nie mają charakteru fundamentalnego i dotyczą głównie omyłek literowych występujących w tekście:

- s. 7 zbyt duża liczba akapitów jednozdaniowych,
- s. 16 różnie winno być różne dyscypliny,
- s.26, 27 niektóre przypisy dolne niewłaściwie redagowane,
- s.48 niepoprawny zapis: „ docelowym jej celem”,
- s. 49 stwierdzenie „ kwestie opodatkowania i finansowe” winno być kwestie finansowe a w szczególności opodatkowania,
- s. 55 trzykrotne powtórzenie w zdaniu „7. Programu Ramowego UE”,
- s. 82 zwieszenie winno być zwiększenie,
- s. 104 w opisie powiatu kozienickiego występują powtórzenia,
- s.195 zróżnicowanie wyniosło 172 winno być 1,72,
- s. 201 w tab. 5.46 nie należało numerować wierszy, gdyż to spowodowało zaciemnienie informacji,
- s. 261 we wnioskach w 2 akapicie Autorka potwierdza hipotezę pierwszą, winno być czwartą,
- s. 266 w bibliografii poz. 51 brak pełnego opisu.

Pomimo tych uwag praca posiada staranny i przejrzysty zapis w formie wydruku komputerowego, a prezentowane w poszczególnych rozdziałach tabele i rysunki zostały wydrukowane w kolorze, co stwarza lepszy odbiór wizualnej strony rozprawy.

8. Zagadnienia do dyskusji

W kontekście przeprowadzonych przez Doktorantkę badań wiele pytań pozostaje otwartych, a mianowicie:

1. Jaki wpływ na rozwój MŚP będzie miał Brexit ?
2. Czy spowoduje on większy napływ kapitału ?
3. W jaki sposób JST mogą promować współpracę z innymi ekosystemami przedsiębiorczości w kraju i za granicą.
4. Jak wypełnić lukę finansową MŚP w fazie wzrostu oraz pobudzić współpracę z korporacjami.

9. Konkluzja

Biorąc pod uwagę wymienione składowe elementy przedstawionej do oceny rozprawy doktorskiej wyrażam opinię, że recenzowana rozprawa stanowi samodzielne rozwiązanie wskazanego przez Autorkę problemu badawczego i wykazuje Jej ogólną wiedzę w obszarze, wpisującym się w dyscyplinę ekonomii. Przedstawiona praca stanowi studium teoretyczno-empiryczne w temacie „Wpływ funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw w subregionie radomskim” i jest rozprawą o cechach oryginalności, dlatego też pomimo pewnych uwag krytycznych przedstawionych w recenzji ogólna ocena jest pozytywna.

Reasumując stwierdzam, że dysertacja spełnia wymogi stawiane przy ubieganiu się o stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki i wnoszę o dopuszczenie mgr Elżbiety Noworol - Luft do obrony pracy doktorskiej.

